

Інтерес як фактор активізації пізнавальної діяльності школярів.

В процесі навчання відбувається розвиток особистості учнів, який характеризується поступовим переходом з однієї ступені на іншу, з одного рівня оволодіння пізнавальними і практичними вміннями до іншого, більш високого. Ефективність даного процесу залежить від пізнавального інтересу школяра, який визначається не природою особистості і є певною константою, а постійно перебуває в динаміці під впливом різних, як зовнішніх, так і внутрішніх факторів. З точки зору навчального процесу вчених цікавить питання як через зовнішні збудники впливати на внутрішній стан особистості з метою управління її діяльністю. На основі досліджень Г.І. Щукіної, Т.І.Шамової, був зроблений висновок, що в самій структурі навчального процесу є велика кількість об'єктивних основ для формування та керування пізнавальним інтересом учнів [5].

Направленість навчального процесу на розвиток пізнавальної активності відповідає віковим особливостям підлітків. Вони відрізняються прагненням до самостійності та самоствердження. Для них характерна рухова та емоційна активність. Підліткам не байдуже відношення до них їхніх товаришів [6].

Розглядаючи пізнавальну активність в процесі трудового навчання слід звернути увагу на те, що в навчальних майстернях школярі отримують загальнотрудову підготовку, знайомляться з різними інструментами, обладнанням, властивостями матеріалів та прийомами обробки. Це складає практичну основу пізнавальної активності в процесі трудового навчання.

Проявляється активність в процесі трудового навчання у підлітків зацікавленістю до занять які пов'язані з працею, самостійністю у виконанні трудових завдань, прагненням до якісного їх виконання, до вдосконалення культури праці та її ефективності [2].

На розвиток активності впливає ряд факторів найважливіший з яких – стан матеріально-технічної бази, вибір об'єктів праці, взаємодія педагога і учнівського колективу, участь учнів у організації процесу праці.

Заняття в шкільних майстернях носять, як правило, практичний характер. В процесі виготовлення виробів, передбачених програмою, формуються не тільки знання та уміння, але і якості особистості, які визначають відношення учнів до праці.

Наприклад, навчання раціональним способам розкрою матеріалу, визначення довжини заготовки, розмічанню деталей безпосередньо пов'язано з вихованням бережливості, тобто з якостями особистості, які проявляються в турботливому відношенні до суспільного та особистого майна.

Аналіз роботи вчителів трудового навчання і керівників технічних гуртків показав, що виконання учнями розрахунково-аналітичних операцій одночасно з контрольованими не тільки підвищує рівень знань та умінь, але і виховує точність виконання завдань.

Слід зазначити, що повторення трудових операцій повинно бути передбачено конструкцією виробу, але припуск на обробку повинен бути мінімальним, так як завищений припуск на різні види обробки може призвести до втрати інтересу до занять, який потім важко відновити.

Активність особистості в будь-якому виді діяльності визначається перш за все проявом інтересу до неї. Як показали дослідження А.Я.Журкіної і І.І.Зарецької шкільний вік найбільш близький до розвитку технічного інтересу та технічної праці. Існує певна залежність між розвитком інтересу до технічної праці і оволодінням знаннями і уміннями в області техніки: інтерес стимулює пізнавальну і трудову активність, зростає в залежності від оволодіння технічними прийомами роботи.

Аналіз робіт психологів та педагогів сучасності, показує, що в своєму розвитку технічний інтерес проходить ряд стадій. Спочатку він виникає під дією зовнішніх сторін технічної діяльності, що викликає прояв емоцій здивування, захоплення і т.д. Після чого, по мірі усвідомлення значимості

техніки, виникає потреба в діяльності. Практичний інтерес може призвести до протиріччя, пов'язаного з відсутністю необхідних технічних знань, що стимулює в свою чергу пізнавальний інтерес. У відповідності з цими змінами в направленості інтересів можна виділити наступні етапи його розвитку: спостережливий, маніпулятивно-практичний, пізнавально-теоретичний, творчий, співпадаючи в певній мірі з послідовністю розвитку трудової активності школярів [4].

Спостережливий інтерес – початкова стадія розвитку технічного інтересу. Він носить інтуїтивний, епізодичний характер, виникає по відношенню до зовнішніх, яскравих сторін техніки і технічної діяльності, проявляється в не довільній увазі до всього незвичайного, цікавого. В процесі навчання необхідно намагатися викликати спостережливий інтерес для активізації учнів на заняттях, забезпечити позитивний емоційний настрій по відношенню до майбутньої діяльності.

Маніпулятивно-практичний інтерес проходить з виникненням потреби у оволодінні практичною діяльністю, пов'язаною з об'єктом, який викликає початковий інтерес. Практика показує, що близько половини підлітків 5 – 9 класів цікавляться технікою. Інтерес знаходиться якраз на цій стадії розвитку, але проявляється по-різному. В залежності від рівня знань, умінь, життєвого досвіду, мотивів практичної діяльності на перший план виступають різні її сторони: процесуальна, цільова, або обидві одночасно. В одному випадку підлітків цікавить сам процес праці, їм подобається пиляти, стругати, працювати на верстаті, предмет праці не має в цьому випадку суттєвого значення. В іншому випадку перед учнями на першому плані постає мета практичної діяльності – виготовлення виробів, ремонт пристроїв і т. п. В цьому випадку поряд з інтересом можуть з'являтися і інші мотиви, пов'язані з побутовою необхідністю, спортивними захопленнями, естетичними запитам.

На основі спостережень видно, що в першому випадку учні недооцінюють теоретичні знання, в іншому - недооцінка своїх можливостей

для досягнення мети. В зв'язку з цим до кожного учня потрібно здійснювати індивідуальний підхід в залежності від направленості інтересів і практичної діяльності: одним необхідна допомога в оволодінні практичними вміннями, а іншим - у визначенні мети діяльності і об'єму необхідних теоретичних знань.

Пізнавально-теоретичний інтерес пов'язаний з потребою збагачення теоретичних знань. Проявляється цей інтерес в підвищеній увазі до теоретичних питань техніки, підсилення пізнавальної активності, бажання розширити політехнічний кругозір. Рушійним мотивом пізнавальної діяльності стає усвідомлення значимості технічних знань. Для подальшого розвитку інтересів таких підлітків до техніки необхідно забезпечити використання теоретичних знань на практиці. Тільки за цієї умови інтерес розвивається до степені творчості. Творче прагнення – це найвища стадія розвитку інтересу до техніки і трудової активності учнів. Воно проявляється в умінні вирішувати технічні задачі з обґрунтуванням конструктивних, технологічних, економічних і естетичних показників, в конструюванні різних моделей, приборів, пристосувань. Особливо значимою для активізації підлітків в роботі, підготовки їх до майбутньої виробничої діяльності стає направлення творчих потреб на вдосконалення процесу роботи, покращення технології виготовлення виробів.

Творчий процес характеризується органічним з'єднанням теоретичного освоєння техніки з практичною діяльністю. Послідовний розвиток творчого інтересу являє собою один із суттєвих напрямків виховання трудової активності учнів. Під дією творчих інтересів відбуваються позитивні зміни мислення, уваги та пам'яті учнів. Вони порівняно вільно орієнтуються в конструкції технічних об'єктів, уявляють динаміку руху взаємопов'язаних деталей по кінематичних схемах. Увага підлітків стає більш стійкою, швидко концентрується на значимих технічних об'єктах, легко переключається в процесі діяльності з одного об'єкту на інший.

Вивчення досвіду роботи П.Р.Атутова свідчить про те, що розвиток інтересу стимулюється змістом матеріалу, який відрізняється новизною. Але це не єдиний фактор. До них можна ще віднести актуалізацію знань по основах наук в процесі трудової діяльності, зв'язок змісту уроків з життям, організацію дослідницької технічної діяльності. Разом з тим необхідно враховувати, що названі об'єктивні фактори, впливають лише на розвиток технічних інтересів підлітків, і є передумовою виховання трудової активності. А інтерес до техніки і технічної діяльності передбачує не тільки наявність об'єкта, але і суб'єктивний стан особистості [1].

На основі даних спостережень можна зробити висновок, що стимулюючим фактором розвитку технічного інтересу, трудової активності і особливо суспільної направленості, цієї активності являється правильна організація трудової діяльності в навчальному процесі, зокрема на уроках трудового навчання.

Література:

1. Атутов П.Р. Методы обучения трудовым действиям. – М.: Высшая школа, 1972.
2. Гетта В.Г. Активізація пізнавальної діяльності студентів при вивченні загальнотехнічних дисциплін. – Чернігів, 1997.
3. Лузан П.Г. Активізація навчання студентів. – К.: Редакційно-вид. відділ Наукметодцентру агро освіти, 1999.
4. Содержание трудового воспитания / Под ред. А.Я. Журкиной, И.И.Зарецкой. – М.: Педагогика, 1989.
5. Шамова Т.И. Активизация учения школьника. – М.: Просвещение, 1982.
6. Щукина Г.И. Проблема познавательного интереса в педагогике. – М.: Педагогика, 1971.